

PRO föreslår en ventil för personer med ett långt arbetsliv som behöver lämna arbetslivet innan riktåldern

Sverige behöver en ventil i pensionsystemet för dem som börjat arbeta tidigt och som inte orkar arbeta till riktåldern. PRO föreslår en Pernilla-pension, en rätt att gå i pension innan riktåldern. Förslaget riktar sig särskilt till dem som tidigt i livet gick ut i arbetslivet med tunga, slit-samma yrken. Modellen finns redan i Danmark under namnet Arne-pensionen.

Varför behövs en Pernilla-pension?

Politikerna i Sverige har höjt pensionsåldern. En riktålder för pension har införts och den kommer att stiga automatiskt i takt med att medellivslängden stiger. Just nu är riktåldern 67 år.

Men höjningen slår ojämnt. Den som börjat arbeta vid 18–20 års ålder i ett fysiskt krävande yrke har vid 64–65 ofta en kropp som är utsliten. Att en person som slitits ut på arbetet ändå måste fortsätta arbeta – eller leva på bidrag i väntan på pension – är varken rimligt eller värdigt ett välfärdsland som Sverige. Att ta ut sin inkomstpension vid lägsta möjliga ålder påverkar pensions storlek negativt för resten av livet.

Problemet är inte bara individuellt utan strukturellt. Det nuvarande systemet saknar en mekanism som innebär att arbetslivets längd och inte bara vår ålder påverkar när vi kan gå i pension. Det drabbar framför allt kvinnor i lågavlönade sektorer som vård, industri, omsorg, handel, hotell och

I Danmark finns redan Arnepensionen för de som haft tyngre arbete.

restaurang – yrken som samhället är beroende av men som pensionsystemet inte kompenserar tillräckligt för i dag. Men även män som har arbetat många år.

Om de av politikerna planerade höjningarna av pensionsåldrarna ska få legitimitet och kunna genomföras behövs en ventil som ger möjlighet till pension för dem som inte har möjlighet att fortsätta arbeta.

Är Pernilla-pensionen bara för kvinnor som namnet antyder? Nej detta ska vara en möjlighet för alla som har arbetat tillräckligt många år.

Hur är det i dag?

Det svenska pensionssystemet beräknar pension utifrån den samlade inkomsten under hela arbetslivet. En riktålder har införts och den är just nu 67 år. Riktåldern är tänkt att följa medellivslängden och prognosen är att den kommer att vara högre i framtiden, vilket alltså berör personer som kommer att gå i pension i framtiden. Prognosen är att årskullen 1968 blir den första vars riktålder blir 68 år.

Att medellivslängden stiger betyder inte att den stiger lika mycket för alla. Lågutbildade lever redan kortare än högutbildade och skillnaderna växer.

Du kan tidigast få garantipension, inkomstpensionstillägg, bostadstillägg och äldre försörjningsstöd från och med riktåldern. Inkomstpension och premiepension kan tas ut tidigast tre år före riktåldern, alltså från 64 år. Ersättning från Försäkringskassan eller från a-kassa upphör vid riktåldern. För dem som inte orkar arbeta fram till pensionsålder finns möjlighet att ansöka till Försäkringskassan för att beviljas för sjukersättning. Försäkringskassan behöver ett läkarutlåtande med information om sjukdom, skada eller funktionsnedsättning för att utreda rätten till sjukersättning.

Fakta: Genomsnittlig allmän pension före skatt

Alla: 16 800 kronor per månad

Kvinnor: 15 600 kronor per månad

Män: 18 100 kronor per månad

Medellivslängdens utveckling i Sverige

Statistiska centralbyrån:

”Det finns tydliga skillnader i medellivslängd mellan grupper med olika utbildningsnivå. Personer med gymnasieutbildning har några års högre medellivslängd än de med förgymnasial utbildning och de med eftergymnasial utbildning har i sin tur några års högre medellivslängd än de med högst gymnasieutbildning. De senaste tio åren har medellivslängden ökat i samtliga utbildningsgrupper, men ökningen har varit snabbare bland personer med längre utbildning än bland de med kortare, och skillnaderna mellan utbildningsgrupperna har blivit större.

I gruppen ensamstående kvinnor med förgymnasial utbildning har medellivslängden vid 65 års ålder sjunkit med sammanlagt fyra månader de senaste tio åren.”

Reglerna för att beviljas sjukersättning är mindre krävande för personer som har fem år eller mindre kvar tills riktåldern för pension – alltså personer som fyllt 62 år med dagens riktålder. Det krävs också att du någon gång under de senaste femton åren har haft ett ”normalt förekommande arbete”, där du inte har behövt några stora anpassningar för att kunna arbeta.

De generösare reglerna för att beviljas sjukersättning har kallats Trygghetspension i den politiska debatten. PRO har välkomnat Trygghetspension, men påtalat att den inte utgör ett nöjaktigt svar på de problem som finns.

Hur ska Pernilla-pensionen fungera?

PRO:s förslag är att den som arbetat 42 år ska ha rätt att gå i pension utan behovsprövning. En person som börjat arbeta vid

”Sverige behöver ett trygghets-system för alla svenskar – även för dem som fått betala för arbetslivet med sin hälsa.

De behövs en ’ventil’ i pensions-systemet för äldre som slitit ut kroppen i förtid.

Arbete i vårt land bedrivs på byggnadsställningar i dåligt väder, i omsorgen av äldre, i stressiga miljöer och på obekväma arbetstid. Långt ifrån alla har haft ett arbetsliv med vanliga kontorstider, friskvårdstimmar och inflytande över arbetsdagen.”

**Åsa Lindestam,
ordförande PRO**

19 års ålder har rätt att gå i pension vid 61 års ålder enligt detta system. Detta blir en ny försäkringsförmån i pensionssystemet, som Pensionsmyndigheten bör få ansvar för. Tidsgränsen påverkas inte av framtida förändringar av riktåldern.

Den ersättning som Pernilla-pensionen ger ska motsvara full garantipension med ett tillägg. Den nya försäkringsförmånen utgör pension fram till riktåldern, då de vanliga reglerna börjar gälla. Syftet är att en person som får Pernilla-pension inte ska behöva ta ut sin inkomstpension före riktåldern, då ett tidigt uttag innebär en livsvarigt lägre pension.

Varje år där löneinkomsten är minst tre inkomstbasbelopp räknas som ett år av arbete. I år motsvarar tre inkomstbasbelopp en månadslön på 20 850 kr, vilket ungefär är lägstanivå för heltidslön i kollektivavtalen.

Även perioder med arbetslöshet eller sjukdom räknas som arbete, om den inkomst som a-kassa eller sjukpenning grundas på är tre inkomstbasbelopp eller högre.

Detaljerna i hur reglerna ska utformas behöver utredas vidare.

Vad är inspirationskällan till Pernilla-pension?

Den danska Arne-pensionen har inspirerat till Pernilla-pensionen. I den danska valrörelsen 2019 förekom den jylländska bryggeriarbetaren Arne Juul på valaffischer, men kravet ”Nu är det Arnes tur. De mest nedslitna ska också ha rätt till en värdig pension.”

Kravet på valaffischen lades fram 2020 och Arne-pension trädde i kraft den 1 januari 2022 under namnet **tidig pension**.

Hur många handlar det om som inte orkar arbeta till pensionsåldern?

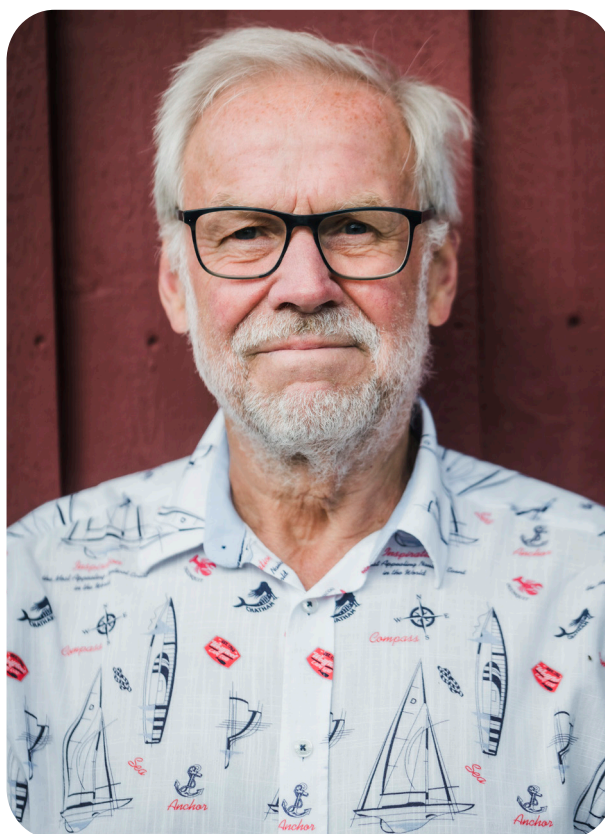
Statistiska centralbyrån, SCB, har i sina Arbetsmiljöundersökningar tagit reda på hur stor andel av den arbetande befolkningen som bedömer att de troligtvis inte kommer kunna fortsätta arbeta i sitt yrke fram till ordinarie pensionsålder. Andelen som inte tror att de kommer att kunna det har ökat över tid.

Bland kvinnor i arbetaryrken i åldrarna 50–64 år är andelen högst, och den har ökat kraftigt över tid. År 2017 uppgav 16 procent av kvinnor i den gruppen att de troligtvis inte kommer kunna arbeta i sitt yrke fram till pensionsåldern. År 2024 var andelen 38 procent. För arbetarmän var motsvarande siffra 26 procent år 2024.

Fakta om pension:

- Antal pensionärer med allmän pension: 2,3 miljoner personer
- Medelpensioneringsålder: 65,5 år
- Kvinnors totala pension som andel av männens, genomsnitt 73 procent

Hälsoskäl är den tydligast viktigaste orsaken bland såväl arbetarkvinnor som arbetarmän. Arbetsmiljö och arbetsuppgifter är andra vanliga svar.

Vad säger Pensionsgruppen?

Regeringens pensionsgrupp har identifierat problemet med personer med ett långt arbetsliv och stigande pensionsåldrar. I en överenskommelse från december 2017 sa gruppen att det behövdes övergångsregler för att dessa personer inte ska komma i kläm. Så här står det i överenskommelsen:

”Personer med ett långt arbetsliv bakom sig som ändå är beroende av grundskyddet bör omfattas av övergångsbestämmelser som ger dessa personer möjlighet att även vid en höjd åldersgräns fortsatt lyfta garantipensionen vid 65 år. I takt med att arbetslivet förlängs kan villkoren för dessa undantagsregler också knytas till riktåldern.

Pensionsgruppen är överens om att det bör finnas en särskild undantagsregel för personer med ett långt arbetsliv. Personer med minst 44 år i arbetslivet ska även framöver fortsatt ges rätt till garantipension från 65 års ålder.”

Överenskommelsen har varken lett till en utredning eller lagstiftningsförslag.

PRO

KONTAKT
joel.stade@pro.se

Pensionärernas riksorganisation, PRO, bildades 1942 och är partipolitiskt obundna. Vi gör livet som pensionär roligare och tryggare, och förändras med varje ny generation som lämnar arbetslivet. Med en kvarts miljon medlemmar över hela landet är vi en kraft att räkna med – och vi står alltid på pensionärernas sida. Tillsammans ordnar vi förmånliga medlemsrabatter, stöd i livet som pensionär och aktiviteter som ger mening och glädje.